

Dr. Adolf Rucker: Über das Gleichnis vom ungerechten Verwalter (Biblische Studien). Freiburg i. Breisgau 1912.

Pisac nastoji da svestrano ispita ovu parabolu, koja zadaje exegeti dosta poteškoća.

U prvom dijelu iznosi historijski prijedlog tumača, koji vide u paraboli alegoriziranje savremenih prilika. Počevši od Teofila Antiohijskog pa Weizsächera i Schegga prikazuje ukratko njihovo tumačenje (Allegorische Ausdeutungen meist zeitgeschichtlicher Art. U drugom dijelu predočuje počevši od Augustina i Ćirila Aleksandrijskoga pa do Harnischa i Reimpella mišljenje onih, koji djelomično napuštaju alegoričko tumačenje te izvođe iz parbole neku općenitu etičku nauku. Teilweise Ausschaltung der Allegorie verbunden mit moralischer Auslegung. Interessantno je tumačenje Simona Webera. On misli, da je parabola ogledalo za ljude. U nepravednom upravitelju predočen je griješni čovjek. Pod *μανῶνας τῆς ἀδικίας* ne misli se kakvo dobro nepravedno stečeno, već sve, što je Gospodin predao čovjeku, da tim upravlja za svojega zemaljskog života. Prema tomu u toj riječi nisu uključena samo materijalna dobra, već i sva duševna dobra. No kako mogu ta dobra biti *μανῶνας τῆς ἀδικίας*? Ne će biti, ako čovjek upotrebljava ova dobra prema volji Božjoj. No ako ih čovjek zlorabi, tada čuje se riječ Božja, koju je rekao nepravednom upravitelju: *τι τοῦτο ἀνοῶω περὶ σοῦ* (Lk. 16, 2). Zlorabiti može čovjek darove raznoliko. Zato Gospodin u toj paraboli upozoruje učenike, da se čuvaju, te ih ne zahvati svjetski duh. U toj paraboli upozoreni su učenici, a po njima i kršćani svih vijekova, da paze, da ne postanu nevjerni Gospodinu rasi-pajući povjerena dobra. Svakako se u toj paraboli oštro kori nepravda protiv Gospodina i osobitom ozbiljnosti osugjuje upotrebljavanje zemaljskih stvari na zlo. Tko tako postupa nalik je na nepravednog upravitelja, koji u nevolji seže za nepravednim srestvima.¹

¹ I. c. p. 43, 44.

Većina starih i novih tumača sudi: non omnia debemus ad imitandum sumere. Toga radi misle, da se u paraboli preporuča razborito i vjerno (prudens et fidelis) upotrebljavanje bogatstva, a to se osobito očituje dobrim djelima. Neka učenike uči primjer svjetskog muža, koji prirodno najbolje znade postupati sa svojim dobrima.

Reimpell² misli, da Gospodin u paraboli upozoruje na pogibao, koja prati zemaljsku mudrost, a preporuča sveti egoizam, da čovjek čineći milosrdna djela nagje zahvalne prijatelje.

Napokon u trećem dijelu predočeni su nazori onih, koji napuštaju alegoriziranje. Rucker kritički ispituje njihovo stanovište (Neuere Ablehnungen der Allegorie und ihre Kritik).

Pisac slaže se s Weissom: „dass nämlich in diesem Gleichnis die allegorisierende Erklärung deutlicher als an irgendeinem andern Bankrott gemacht habe“.³ Zato je i nastupila reakcija, no nažalost i takova, te su porekli alegoričko tumačenje i ondje, gdje ga sam Gospodin zastupa. Glavni reprezentanti nove struje jesu Weiss u „Leben Jesu“ i Jüllicher u „Die Gleichnisreden Jesu“.

Rucker upozoruje pod konac na Fiebiga, koji je poregijvao Gospodinove parabole sa rabinističkim prispodobama. Sudi, da se Gospodin akomodirao u parabolama forme parabola židovskih.

Prema tomu u slici nepravednoga upravitelja predočuje nam Gospodin nekoga bogatog muža, koji bi imao biti kažnjen radi rasipnosti. U toj fatalnoj situaciji izmislio je sredstvo, kojim se osigurao za budućnost.

Ovu razboritost i odlučnost, kojom se nepravedni upravitelj brine za budućnost, naglašuje Gospodin. Neka si učenici osiguraju vječna nebeska dobra, kako se upravitelj pobrinuo za vremenito dobro. To je glavna misao, koja se u paraboli ističe, a drugo je nuzgredno. Ergo treba da pazimo na cjelinu slike; a pojedinosti su nuzgredne. Preporučam bogoslovima.

Dr. F. Zagoda.

Dr. Karl Benz: Die Stellung Jesu zum alttestament-

² I. c. p. 51, 52.

³ I. c. p. 53.

lichen Gesetz (Biblische Studien) Freiburg im Breisgau. Herdersche Verlagshandlung 1914.

Pisac osvjetljuje svestranu relaciju Gospodinovu prema S. Z.

Iznajprije upozoruje, kako se Gospodin pokoravao zakonu. Jednako je češće upozorio Židove na dužnosti, koje im nalaže zakon. (Mt. 8, 4. Mr. 1, 44. Lk. 5, 14. Lk. 16, 29).

Nadalje gospodin često ustaje protiv himbe, tjesnogradnosti i tradicija farizejskih i prema tomu protiv krive interpretacije zakona. (Mt. 15, 20. Mat. 15, 3. Mt. 15, 9. Mt. 15, 13. Mt. 23, 16.—22. itd.)

No Gospodin štijući zakon i ispravno ga tumačeći usavršuje zakon i zahtijeva od svojih pristaša mnogo veće savršenstvo, nego li je tražio zakon Mojsijev.

Isus postavlja u besjedi na gori nova savršena etička načela, koja su potrebna njegovu općenitom, čisto vjersko čudorednom kraljevstvu. Kod toga opažamo klimaks, kako Spasitelj polazi od dužnosti pojedinaca prema sebi pa sve do dužnosti, koje imade pojedinac prema društvu. Kao novozavjetni zakonoša, govori Gospodin u antitezama. Prve dvije antiteze traže čudoredni integritet pojedinca t. j. ljubav i čistoću (Mt. 5, 21—30), treća reformira ženidba.

Gospodin ruši dvostruki židovski moral. Muž imao je po Mojsijevu zakonu veću slobodu i pravo od žene. Muž bio je krivac preljube samo tada, ako je sagriješio s tugjom ženom ili zaručnicom (Dt. 22, 22—24). Mnogozhenstvo bijaše takogjer dozvoljeno. (Gn. 16, 2, 1. Reg 1, 2.)

Smatralo se, da je preljubnik ogriješio se o prava muža preljubnice, a ne o vlastitu ženu, dok žena preljubom ruši vlastiti brak i to svakim izvanbračnim općenjem. Muževi otpuštali bi često žene iz ništetnih razloga.

Zato je Gospodin proglasio jedinstvo i nerazrješivost ženidbe, a time ukinuo prijašnja privilegija i slobodu muža naglašujući veliku njegovu odgovornost. (Mt. 5, 31. 32.)

Četvrta i peta antiteza postavljaju čvrste temelje za krepki građanski život u kraljevstvu Božjem, jer treba da Kristovi pristaše ljube i govore

uvijek istinu i da su blagi i ljubazni prema istomu osobnom protivniku i napadaču. (Mt. 5, 32.—42.)

Šesta antiteza kao vijenac svega traži ljubav kao karakteristiku učenika Isusovih prema istim neprijateljima.

Izraelci, osobito njihovi kraljevi smatrali se sinovima Božjim. Politički neprijatelji Izraelovi bili su ujedno neprijatelji Božji. Prema tomu i ratovi, koje Izraelci vodiše, smatrali su svet m ratovima za čast Božju i obranu njegova naroda.

Gospodin ukida tu ratobornu religioznost židovsku upozorujući, da je za vladanje sinova Božjih u Mesijanskom kraljevstvu mjerodavan postupak Božji.

Bog dijeli blagodati prirode dobrima i zlima, ergo treba da i sinovi Božji budu savršeni kao što je Otac nebeski, te ljube i neprijatelje.

Gospodin u besjedi na gori kao zakonoša reducira svu normativnu sadržinu S. Z. za mesijansko kraljevstvo na princip, da se imademo tako vladati prema bližnjemu, kako bismo željeli, da se on vlada prema nama. A time je sav građanski i obredni Mojsijev zakon prestao u N. Z.

Dok je Gospodin u besjedi na gori sav S. Z., koliko je norma čudorednoga života, skupio u divnu zapovijed: „Sve dakle, što hoćete da vama ljudi čine, tako činite i vi njima; jer je to zakon i proroci“ (Mt. 7, 12.); to u oprosnoj besjedi postavlja još uzvišeniji zakon za svoje pristaše: „Novu zapovijed vam dajem, da ljubite jedan drugoga, kao što ja vas ljubljah, da vi jedan drugoga ljubite. (Iv. 13, 34)“ Gospodin je tu zapovijed kao svoju dvaputa u tom svečanom momentu ponovio. (Iv. 15, 12; Iv. 15, 17.)

Zapovijeda ovdje herojsku ljubav do mučeništva (Iv. 15, 13).

Da je Gospodin proglašujući ovu novu zapovijed reflektirao na Mojsijev zakon, vidimo, što naglasuje: „Ovo je moja zapovijed“ (Iv. 15, 12).

Ovom najsavršenijom ljubavi, koja sve daje, a ništa ne traži, Gospodin nas je prvi ljubio i sve nas obvezao, da ga slijedimo. To je vrhunac čudorednog savršenstva, zato je i tu zapovijed proglasio na svršetku svoje zemaljske djelatnosti.

Gospodin naglašuje organičku svezu izmegju S. i N. Z. (Mt. 5, 18. Lk. 16, 17).

Zakon trajat će, dok bude svijeta. Zakon trajat će, dok se sve ne dogodi (Mt. 5, 18). A taj moment nastaje, kad postaje činjenicom, čemu je zakon postavio temelj, proci nastavljali, a Isus prema prorocima privede savršenstvu t. j. dok ne nastupi vjerska i čudoredna visina, kako Gospodin od svojih pristaša zahtijeva. Zakon je neprolazan, pošto ima znamenitu odgojnu zadaću za čovječanstvo (I. Tim. 1, 8).

Ako je Gospodin naglašujući, da je zakon neprolazan, nacionalno-partikularne uredbe odstranio, a čudoredne norme usavršio, to nije postupao protiv zakona, već je time realizirao proroštva S. Z., koja su to naviještala.

Isusova nauka naslanja se na S. Z., kao na svoj temelj; a S. Z. traži N. Z. kao svoje savršenstvo. Jer je S. i N. Z. tako usko združen, to nije ni najmanji dio Tore bez vrijednosti; nego će do svršetka svijeta doprinijeti, da se Kristova nauka uzmogne razumijevati, častiti i jasnije upoznati volja Božja u odgoju čovječanstva.

Gospodin napustivši kao zakonoša Mojsijev obredni zakon koncentrirao religiozni kult na svoju Božansku osobu. Gospodin je gospodar subote (Mr. 23—28; Lk. 6, 1—5).

Etičke norme uzvišeniye su od obrednih. Djelotvorna ljubav prema bližnjemu je dragocjenija od izvanjskoga bogoštovlja. Gospodin Isus Krist, jer je Bog čovjek, može činiti i u subotu, što hoće.

Gospodin upozoruje farizeje, koji se zgražali, što su učenici njegovi u subotu trgali klasje, na Davida. Zatim, kako svećenici obrezuju u subotu u hramu, a da nisu krivci, a tada emfatički naglašuje; da je veći od hrama: *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὁ δε.* (Mt. 12, 1—7).

Ovim riječima dotiče se Isus snošaja Evagjelja prema kultu S. Z. Postoji uzvišenija svetinja od Jeruzalemskoga hrama; a to je On; postoji svetija služba od službe u hramu Jeruz.; a ta je: služiti njemu. Mjesto S. Z. službe dolazi apoštolska služba, koja ima sveti karakter od osobe Božanskoga Učitelja. Isus stupit će kao središte kulta, a Apostoli kao njegovi svećenici mjesto levitskoga svećenstva. U razgovoru sa Samaritanom naglašuje, da doskora ne će Jeruza-

lem biti više privilegirano mjesto Božanskog bogoštovlja; a time ujedno naviješta, da će prestati kult S. Z. Mjesto levitskog bogoštovlja dolazi uzvišeniye, univerzalno, pneumatsko; jer će se klanjati pravi klanjaoci Bogu u duhu i u istini (Iv. 4, 23, 24). Snošaj izmegju sebe i svojih učenika ispo-regjuje sa snošajem izmegju zaručnika i zaručnice; ergo treba da je najnježniji i najsrdačniji.

Upravo, jer je Gospodin zaručnik duša, zato ima pravo tražiti, da ga njegovl prijatelji više ljube nego ikoga u svijetu (Mt. 10, 27; 10, 32, 33; 19, 29). Ergo Gospodin traži, da ga ljubimo nada sve. A time postaje predmetom Božanskog kulta i središtem religioznog života.

Upozorujući Židove, da je njegovo tijelo najveća svetinja, budući, da u njem stanuje Božanstvo, postavlja Gospodin podlogu za novozavjetni kult.

Gospodin je nadalje upozorio, da nove religiozne ideje traže nove forme bogoštovne, jer sadržaj i presuda treba da korespondiraju (Mt. 9, 16, 17; Mr. 2, 21, 22; Lk. 5, 36—38). Pa zato i na posljednjoj večeri utvrđuje N. Z. svojom svetom krvi, t. j. nare-gjuje Presv. Oltarski sakramenat.

Krasnu i originalnu raspravu toplo preporučam svim prijateljima Svetoga Pisma.

Dr. Franjo Zagoda.

I. Laurentius S. I., *Institutiones Iuris Ecclesiastici*. Editio tertia. B. Herder Friburgi in B. et Vindobonae. 8°. XVI + 762. Neuvezano K 14'40, uvezano K 16'08.

Djelo je razdijeljeno u 8 knjiga 1. Fontes. 2. Ecclesiae constitutio. 3. Officia et beneficia. 4. Gubernatio Ecclesiae. 5. Administratio magisterii et ministerii ecclesiastici. 6. Societates ecclesiasticae. 7. Bona temporalia ecclesiastica. 8. Relatio Ecclesiae ad alias societates te sadržaje postojeće opće crkveno pravo. Historijski razvoj pojedinih pravnih uredbi orisan je prema svrši djela samo u glavnim crtama. Partikularno pravo pisac iznosi samo toliko, koliko ono odaje tendenciju, da se razvije u „agentem Ecclesiae disciplinam“. Građanske propise o crkvenim stvarima mimoilazi posve. Umnožano je ovo iz-